

Н.В. Быстракова, В.У. Зелянко, І.А. Турчанка (Мінск, ІПКіП БДПУ)
ВЫКАРЫСТАННЕ ІНТЭРАКТЫЎНАЙ ДОШКІ ПРЫ ВЫВУЧЭННІ
БЕЛАРУСКАЙ АРФАГРАФІІ ВА ЎСТАНОВАХ АГУЛЬНАЙ
СЯРЭДНЯЙ АДУКАЦЫІ

Адным з сучасных патрабаванняў да ўрока беларускай мовы з'яўляецца выкарыстанне электронных сродкаў навучання, сярод якіх усё большую папулярнасць набывае інтэрактыўная дошка. Яе перавагі перад традыцыйнай (крэйдавай) дошкай заключаюцца, па-першае, у зручнасці візуалізацыі тэкставай і графічнай інфармацыі з магчымасцю захавання яе на электронных носбітах; па-другое, у спалучэнні трох відаў мадальнасці навучання: візуальнай, аўдыяльнай і кінестэтычнай (тактыльнай); па-трэцяе, у стварэнні на вучэбных занятках інтэрактыўнага адукацыйнага асяроддзя, што прадугледжвае навучанне ў супрацоўніцтве; па-чацвёртае, у павышэнні вучэбна-пазнавальнай матывацыі вучняў за кошт выкарыстання багатага арсенала функцый інтэрактыўнай дошкі [1, с. 90].

Выкладчыкамі Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі БДПУ Быстраковай Н.В., Зелянко В.У., Турчанка І.А. створаны вучэбна-метадычны дапаможнік “Беларуская арфаграфія: інтэрактыўны практыкум” (праграма Smart Notebook), які дазваляе ўзнавіць веды, замацаваць уменні і навыкі вучняў па арфаграфіі, удасканаліць камунікатыўныя якасці маўлення. Дапаможнік складаецца з інтэрактыўных модуляў (“Правапіс галосных *о, э, а*”; “Правапіс галосных *е, ё, я*”; “Правапіс спалучэнняў *іё (ыё), ія (ыя), іе (ые)* у запазычаных словах” і г.д.) і прызначаны для выкарыстання на вучэбных занятках у V класе (раздзел “Фанетыка і арфаэпія. Графіка і арфаграфія”), VI класе (раздзел “Склад слова. Словаўтварэнне і арфаграфія”), VII–IX класах (развіццё і ўдасканаленне арфаграфічнай пісьменнасці пры вывучэнні марфалогіі і сінтаксісу), а таксама на факультатывных занятках.

Кожны інтэрактыўны модуль вучэбна-метадычнага дапаможніка складаецца з раздзелаў “Арфаграфічны трэнажор”, “Паляванне на памылку”, “Паэтычная старонка”, “Тэст для самаправеркі”, “Папераджальны зрокавы дыктант”, “Тлумачальны зрокавы дыктант”.

Робота з інтэрактыўным модулем пачынаецца з актуалізацыі ведаў па арфаграфіі: вучням прапануецца запоўніць “белыя плямы” ў тэксце правіла, устанавіць адпаведнасць паміж пунктамі правіла і прыкладамі напісанняў, сфармуляваць правілы на аснове схем, запоўніць прабелы ў схемах і да т.п. Навігацыя па модулі прадугледжвае магчымасць звароту да

тэксту арфаграфічнага правіла, а таксама да схемы правіла пры рабоце з любой старонкай інтэрактыўнага модуля.

Раздзел «*Арфаграфічны трэнажор*» уключае практыкаванні, заданні да якіх патрабуюць пракаменціраваць правапіс выдзеленых літар у словах тэксту, уставіць у словы (сказы) прапушчаныя літары, размеркаваць словы па групах у адпаведнасці з правапісам (выбарачна-размеркавальны зрокавы дыктант), падабраць беларускія адпаведнікі да слоў рускай мовы і да т.п.

Моўную аснову асобных практыкаванняў з раздзела «Арфаграфічны трэнажор» складаюць фразеалагізмы, прыказкі, прымаўкі, што спрыяе ўзмацненню семантычнага аспекту пры навучанні арфаграфіі, а таксама засваенню вучнямі “закадзіраваных” у фраземах і парэміях звестак пра гісторыю, духоўнае жыццё, этнічны побыт, характар беларускага народа.

У раздзеле “*Паляванне на памылку*” змешчаны практыкаванні, што прадугледжваюць пошук слоў, у якіх дапушчаны арфаграфічныя памылкі, і запіс гэтых слоў у адпаведнасці з арфаграфічнымі нормамаі.

Практыкаванні з раздзела “*Паэтычная старонка*” звязаны з рашэннем арфаграфічных задач на аснове паэтычнага тэксту. Навучанне арфаграфіі на тэкставай аснове забяспечвае “разумны і трывалы саюз нормы і мэтазгоднасці” [2, с. 20], інакш кажучы, стварае ўмовы для фарміравання ў вучняў правільнасці маўлення (авалодання арфаграфічнымі нормамаі) і камунікатыўнай мэтазгоднасці маўлення (развіцця і ўдасканалення такіх камунікатыўных якасцей маўлення, як дакладнасць, лагічнасць, чысціня, багацце, выразнасць, дарэчнасць).

Раздзел “*Тэст для самаправеркі*” ўключае тэставыя заданні закрытага тыпу (з выбарам правільных адказаў з некалькіх прапанаваных) і адкрытага тыпу (самастойны адказ на пытанне без магчымасці выбару з шэрага варыянтаў).

Задача практыкаванняў з раздзела “*Папераджальны зрокавы дыктант*” – папярэдзіць арфаграфічныя памылкі перад напісаннем тэксту. Вучні знаходзяць у прапанаваным тэксце словы, напісанне якіх адпавядае пэўнаму правілу, тлумачаць іх правапіс, пасля чаго спісваюць тэкст, устаўляючы прапушчаныя літары, выконваюць самаправерку.

Практыкаванні з раздзела “*Тлумачальны зрокавы дыктант*” прадугледжваюць спісванне тэксту з устаўкай прапушчаных літар (раскрыццём дужак) з наступнай праверкай правільнасці выканання задання і тлумачэннем арфаграм.

Частка дыдактычнага матэрыялу падаецца ў рубрыках “Правільнасць маўлення”, “Гавары і пішы правільна”, “Біяграфія слова”, “Назвы на карце Беларусі”.

Інфармацыя, змешчаная ў рубрыцы “*Правільнасць маўлення*”, накіравана на ўзбагачэнне слоўніка вучняў, выпрацоўку правільнасці, дакладнасці, чысціні маўлення. У рубрыцы раскрываецца семантыка паронімаў, амонімаў, якія ўжываюцца ў практыкаваннях вучэбна-метадычнага дапаможніка.

Рубрыка “*Гавары і пішы правільна*” акцэнтуюе ўвагу вучняў на нарматыўным вымаўленні асобных слоў (спалучэнняў слоў) і дазваляе папярэдзіць арфаграфічныя памылкі, абумоўленыя ўплывам фанетычных асаблівасцей рускай мовы, ненарматыўнай пастаноўкай націску ў словах, а таксама арфаэпічныя памылкі, што ўзнікаюць пад уплывам “нефанетычных” напісанняў.

У рубрыцы “*Біяграфія слова*” прыводзіцца этымалагічная інфармацыя, якая дапамагае вучням зразумець, што ў арфаграфічным “абліччы” слова нярэдка знаходзіць адбітак гісторыя яго ўзнікнення.

Рубрыка «*Назвы на карце Беларусі*» ўзбагачае веды школьнікаў пра беларускую тапаніміку, вывучэнне якой цесна звязана з матэрыяльнай і духоўнай культурай народа і таму патрабуе ўліку не толькі лінгвістычных, але і гістарычных, геаграфічных, прыродных, сацыяльна-эканамічных і іншых фактараў.

Такім чынам, выкарыстанне ў адукацыйным працэсе вучэбна-метадычнага дапаможніка “Беларуская арфаграфія: інтэрактыўны практыкум”, які прадугледжвае работу з інтэрактыўнай дошкай, забяспечвае рэалізацыю фанетыка-арфаэпічнага, марфеміка-аналітычнага, этымалагічнага і лексіка-семантычнага напрамкаў у навучанні арфаграфіі, спрыяе ўсведамленню вучнямі таго, што арфаграфічная пісьменнасць з’яўляецца адным з паказчыкаў маўленчай і агульнай культуры асобы.

Літаратура

1. Гусакова, Е.М. Электронная интерактивная доска: программное обеспечение и технические характеристики, влияющие на эффективность обучения / Е.М. Гусакова // Интеграция образования. – 2013. – № 1. – С. 89–93.

2. Головин, Б.Н. Основы культуры речи : учебник для вузов по специальности «Русский язык и литература» / Б.Н. Головин. – 2-е изд., испр. – М. : Высшая школа, 1988. – 320 с.